

LITTERATURPRISET TILL
ASTRID LINDGREN'S MINNE

Illustration: Björn Berg, Ingrid Varg Nyman, Ilon Wikland

Läsnyckel till *Jag är Djävulen*

Roman av Sonya Hartnett

Vinnaren av Litteraturpriset till Astrid Lindgrens minne 2008

Litteraturpriset till Astrid Lindgrens minne (ALMA) är världens största barn- och ungdomslitteraturpris.

Prissumman är fem miljoner svenska kronor och delas ut årligen till en eller flera mottagare. Författare, illustratörer, berättare och läsfrämjande arbete kan belönas. Syftet med priset är att stärka och öka intresset för barn- och ungdomslitteratur i världen. Priset ska också stärka barns rättigheter på global nivå. En expertjury utser pristagarna som nomineras av institutioner och organisationer från hela världen. Litteraturpriset till Astrid

Lindgrens minne administreras av Statens kulturråd.

Om författaren

Sonya Hartnett kommer från Australien och debuterade redan som femtonåring med en roman hon skrivit när hon var tretton. Den extremt blyga flickan som alltid känt sig udda blev – med hennes egna ord – till ett skrämigt barn som framträdde i TV.

Hon insåg snart att debutboken inte var så lysande som hon trott och tycker att hon har ägnat stora delar sitt liv åt att försöka skriva romaner som visar att hon är bättre än vad ryktet efter den första boken säger – att hon kan bli en riktig författare. Hon har sannerligen lyckats, är en av dem som idag banar ny väg för tonårsromanen, både vad gäller form och innehåll – samtidigt som hon ständigt tänjer på sina egna gränser. Ingen bok är den andra lik. Teman och motiv kommer igen i hennes författarskap, men tyngdpunkten ligger olika i olika verk.

Många av böckerna hör enligt henne själv till en gotisk tradition, som de flesta förknippar med skräckromaner. Men hon talar om en gotik från den amerikanska södern, med författare som Willian Faulkner och John Steinbeck, där spökslottet och kyrkogårdarna ersatts av småstäder och smutsiga bondgårdar, grevarna och de vackra-damerna-i-nöd med isolerade, lågutbildade fattiga på landet.

Meningen är att läsaren ska stänga av sin lust att döma för att undersöka skikt av existensen som annars förnekas. Hon vill chocka läsaren, göra honom eller henne olustig, ta upp livets mest kraftfulla sidor – ondska, liv, kärlek, död.

Ett kännetecken på en gotisk roman är att det förflutna kastar skugga sin över nuet – genom familjehemligheter och förbannelser; ett annat de märkligt förföriska skurk-hjältarna; ännu ett de bräckliga kvinnorna, objekt för männens begär – hon tycker själv att hon har skapat få intressanta kvinnogestalter.

Galenskap är i hennes ögon litterärt fruktbar. Att skildra en människa som i någon mening är galen ger författaren frihet, gränserna för trovärdigt beteende blir mycket vida. Men det ska inte drivas för långt – de här människorna ska kännas bekanta, som grannen. Det är då de blir

hotande. Hon skildrar inte sällan mönster av makt och beroende i en liten, tätt knuten grupp – som en familj eller en vänkrets.

Djuren och naturen fungerar som en sorts motkrafter i böckerna. Många av personerna har ett starkt band till ett husdjur. Förhållandet till naturen är mera komplicerat – den kan vara både en fristad och dödligt farlig. Sonya Hartnett är mycket precis i sina beskrivningar, anger noggrant alla namn på växter och djur. Hon vill visa att vi är en del av naturen och att den är betydelsefull. Det viktigaste budskapet av alla för henne är att allt liv ska respekteras och behandlas försiktigt.

Ett annat motiv är det förlorade barnet – hotet att barn ska försvinna i ödemarken är verkligt i Australien. Men barnen kan vara förlorade också på andra sätt. Ett tydligt budskap är att försvarslösa varelser – barn eller djur – inte ska lida, bli övergivna, skrämde eller grymt behandlade. Men det blir de – i böckerna och i verkligheten. Under ytan i hennes verk pulserar en vrede över världens tillstånd.

Böckernas ämnen och komplexitet närmar många av dem till och upplöser gränsen mot vuxenlitteraturen. Hon försöker hjälpa sina unga läsare att vidga sina medvetanden. ”Skulle en del av publiken faktiskt föredra att jag skrev om pojke-möter-flicka-pojke-får-flicka-pojke-förlorar-flicka? I så fall är den delen av publiken inte min publik.”

Om boken

Jag är djävulen (The Devil Latch, 1996, svensk översättning Helena Ridberg 2006)

Jag är djävulen är en av de böcker där Sonya Hartnett går långt in i psyket på en ung människa som har svåra och traumatiska upplevelser bakom sig. Bokens yttre handling är enkel, den skulle kunna sammanfattas i några meningar. De dramatiska händelserna är få, men starka. Tonvikten ligger i stället på psykologiska spelet mellan och inom personerna.

Det som gör boken oförglömlig är porträttet av huvudpersonen, Kitten Latch. Beträktad utifrån är han begåvad, vacker och manipulativ, ja, direkt ondskefull. Men läsaren får följa med in i hans medvetande och möta de demoner som plågar honom, i minnen och återblickar ser vi vad som präglat honom. Bilden av honom blir mångsidig.

Skildringen av Kitten är svår att uthärda för läsaren - den som blivit illa behandlad blir inte god. Sonya Hartnett bryter här ny mark, når längre än någon annan inom den moderna ungdomslitteraturen.

Att fundera på för dig som har läst *Jag är djävulen*

- 1) Varför har Kitten Latch blivit den han är?
- 2) Hur tolkar du sista kapitlet? Var befinner Kitten sig?
- 3) På vilket sätt skulle man kunna betrakta Kitten som ett förlorat barn enligt vad som beskrivs i presentationen av Sonya Hartnett?
- 4) Är *Jag är djävulen* en gotisk roman? Varför eller varför inte?
- 5) Hur ger boken prov på hennes idéer om galenskapen som litterärt fruktbar?
- 6) Vad säger skildringen av Aimees förhållanden med Curtis och Kitten om hur kärleksrelationer kan vara?
- 7) Hur uppfattar du djurens och naturens roll i romanen?
- 8) Tror du att Kitten dödade Curtis katt?
- 9) Hittar du några andra av de teman som sägs vara typiska för hennes författarskap i boken?